

*Григорян Н. Р.,**кандидат філологічних наук, доцент
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова**Дьоміна Н. Ю.,**кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*

ПРОСОДИЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ АНГЛОМОВНОГО ПІСЕННОГО ДИСКУРСУ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню просодичних особливостей із позиції їх участі в реалізації емотивної (впливової) функції у англомовних піснях у виконанні співаків чоловіків та жінок.

З давнини термін «просодія» (з грецької *prosodia* – наголос, мелодія) використовувався по відношенню до віршів та співу, та позначав певну ритмічну та мелодичну схему, накладену на ланцюжок звуків. Описуючи англійську інтонацію, ключове значення має «зв'язок» опорної точки з особливою напруженою складовою; це називається акцентом (а *pitch accent*). Мелодія висловлювання в значній мірі складається з послідовності її ударних акцентів, а опис та класифікація цих орієнтирів є центральною частиною сучасних моделей інтонації.

Пісенний дискурс розуміється як родове поняття стосовно текстів англомовних пісень, що характеризуються своєрідними мовними особливостями та віддзеркалюють «імовірний світ» представників англомовних країн. процес виконання пісні являє собою специфічний комунікативний акт. У процесі взаємодії один з одним, вербальний та невербальний компоненти забезпечують цілісність та зв'язність твору, його комунікативний ефект.

В результаті дослідження було встановлено, що метафори відіграють важливу роль у сприйнятті пісні. Вони створюють образ, який слухач декодує, адже, якщо все буде лежати на поверхні, то й цінність тексту буде нижча. Це ніби невидимий зв'язок автора зі слухачем, адже кожен може інтерпретувати текст пісні по-своєму, знаходячи щось зрозуміле і близьке для себе.

В даній роботі також були проведені аудиторський та електроакустичний аналізи, в результаті яких було встановлено, що мовлення в співі – достатньо складна система, функціонування якої зумовлюється великою кількістю чинників, у першу чергу пов'язаних зі взаємодією вербальної та музичної мов.

Отримані результати свідчать про те, що у цілому вокальне мовлення підпорядковується основним фонетичним законам та правилам англійської мови.

Ключові слова: аудиторський та електроакустичний аналізи, гучність, мелодія, пісенний дискурс, просодія, темп.

Ні для кого не секрет, що у піснях заховані різноманітна лексика, чудові приклади з граматики, а також багато цікавих ідіом. Але пісні водночас є кладезем «живої» вимови, тобто можливо почути слова саме так, як їх промовляють носії мови, звичайні люди – щось скорочуючи, щось змінюючи, і не завжди

саме так, як це затранскрибовано у словнику. Тому науковців вже давно цікавила природа людського голосу і те, як та чи інша фонема реалізується у вимові окремих людей. Такий інтерес обумовлений тим, що останнім часом все більше число тих, хто хоче вивчати англійську мову, а саме пісні є «секретною зброєю» для вільного володіння будь-якою мовою.

Взаємний вплив мовлення та співу один на одного завжди привертав увагу вчених. Оперний співак Ф. І. Шаляпін відмічав, що слово відіграє важливу роль в пісні. Він завжди повторював, що добре сказане слово – вже проспіване.

Теоретико-методологічну основу роботи становлять дослідження з теорії питання: О.В. Боряк [1], М.О. Возної [2], Л.В. Гірінської [3], Я. Федорів [4], С.О. Караман [5], О.С. Колесник [6].

Об'єктом дослідження являються тексти пісень, письмові та ті, які звучать.

Предметом дослідження є фонетичне аранжування текстів пісень, які звучать, у виконанні британських поп-співаків.

Матеріалом даного дослідження являються пісні Адель, Еда Ширана, Еріка Клептон, гурт Little Mix. Вибір таких виконавців обумовлений тим, що саме вони є найбільш яскравими і відомими у всьому світі британськими виконавцями, які внесли величезний вклад в поп-культуру. Експериментальний корпус даної роботи включає 30 пісень загальною тривалістю звучання 92 хвилини.

Головна мета роботи полягає у виявленні та дослідженні просодичних компонентів та засобів фонетичної виразності англомовних словесно-музичних творів за допомогою лексичного та просодичного аналізів та аудиторського та електроакустичного досліджень.

Останнім часом поняття «просодія» дійсно набуло широкого розповсюдження і одночасно різне тлумачення. На думку О. С. Колесник, існують дві чітко виражені і діаметрально протилежні точки зору. Одна з них розмежовує поняття просодії й інтонації. Друга точка зору на просодію багато в чому схожа з розумінням інтонації як багатокомпонентної єдності. Компоненти інтонації розглядаються як складний комплекс просодичних елементів і фактично отожднюються з просодією, яку розуміють як систему вимови наголошених і ненаголошених, довгих і коротких складів у мові [6, 48].

Лінгвістичний енциклопедичний словник визначає просодію, як систему фонетичних засобів (висотних, силових, часових), що реалізуються в мові на всіх рівнях мовленнєвих

сегментів (склад, слово, словосполучення, синтагма, фраза, текст) [7].

Я. Федорів стверджує, що термін «просодія» використовується в супрасегментній фонетиці й фонології для позначення змін у висоті, гучності, темпі й ритмі. Супрасегментні одиниці мови – одиниці мови, які накладаються на сегментні одиниці; виділяються в процесі послідовного лінійного членування мовленнєвого потоку (склад, слово, фраза). До них відносяться просодичні елементи – довгота, тон, інтенсивність, мелодика, ритм, інтонація, а також показники стику сегментних одиниць [4].

Описуючи англійську інтонацію, ключове значення має «зв'язок» опорної точки з особливою напруженою складовою; це називається акцентом (а *pitch accent*). Мелодія висловлювання в значній мірі складається з послідовності її ударних акцентів, а опис та класифікація цих орієнтирів є центральною частиною сучасних моделей інтонації [8, 4].

Крім спеціальних законів розташування сегментів, склад може мати і власні просодичні ознаки, які характеризують його як цілісну супрасегментних одиницю. Найбільш поширеною просодичною ознакою складу є тон.

Є два базові типи складових тональних систем: рівневі і контурні. В основі систем першого типу лежить протиставлення рівних тонів різних рівнів (високий, низький, середній, можливі проміжні рівні). В основі систем другого типу лежить протиставлення ковзають тонів (висхідний, нисхідний або їх комбінації).

Ланцюжки складів, які складають слово, в більшості мов об'єднуються в деяку цілісну структуру. Повнозначні слова в сучасних європейських мовах мають ясну ритмічну організацію: один із складів фонетично виділений, а інші поступаються йому по силі. Звуковий потік ділиться на деякі ритмічні кванти, об'єднані навколо наголошених складів. Є й інші засоби фонетичної інтеграції слова, а тим самим – і відділення його від сусідів. Найчастіше це темброві просодії, що охоплюють слово як ціле, однак найбільш типовим просодичним засобом словесного рівня є все ж наголос [9].

Англійська є мовою з ритмічним наголосом, тобто ударні склади відокремлені один від одного у вимові рівними проміжками часу, а ненаголошені склади скорочуються так, щоб дотримуватися цього ритму. Місце наголосу (принаймні частково) непередбачувано. Воно швидше є лексичним: воно є частиною слова, і його потрібно запам'ятовувати [9].

У багатосинтагменому висловленні одна з синтагм є відповідною, на ній реалізується фразовий наголос, основною функцією якого є фраза організуюча, або кульмінативна. Фраза – це основна одиниця мовлення в його звуковій формі, яка має смислово цілісність та інтонаційну структуру. Нерідко відповідає поняттю речення, проте не має синтаксичних обмежень, які властиві реченню. Фразовий наголос створює цілісність фрази, об'єднуючи її інтонаційний контур [3].

Говорячи про функції словесного наголосу, необхідно перш за все відзначити, що даний наголос організовує слово як одиницю мови. Крім того, він здатен диференціювати значення слів, маркувати найбільш важливу морфему в складі слова, в деяких мовах – розрізняти граматичні форми.

Роль фразових наголосів розглядається зазвичай у трьох аспектах:

– як засіб вираження змісту тексту;

– як засіб вираження емоційної сторони висловлювання;
– як засіб організації мовлення.

Всі ці функції важливі для тексту, проте виділення наголосом найбільш значущих мовних сегментів представляється першочерговим. Емоційну виділеність і організуючу функцію фразових наголосів можна розглядати як додаткові до основної – комунікативної.

Мелодика – найважливіший компонент інтонації, рух основного тону голосу, який утворює тональний контур висловлювання та його частин.

Мелодика є показником зміни частоти основного тону (ЧОТ) в часі. В експерименті треба обов'язково враховувати мелодійні діапазони (хвильові коливання між нижчою і вищою точками показань зміни ЧОТ; їх співвідношення (інтервали); крутизна підвищення і пониження тону, напрямок і кульмінаційна точка, а також його відображення в мелодійних моделях). Універсальність висотного компонента інтонації полягає в тому, що мелодика використовується як найважливіший інтонаційний засіб в різних мовах, в межах однієї мови обслуговує різні функції інтонації [3, 3]. Отже, речення не можна вважати закінченим, якщо воно не оформлене інтонаційно.

Т.І. Ковалевська зазначає, що сприйняття звукової «оболонки» мовлення є до певної міри автоматизованим, оскільки слухач сприймає лише смисл висловлення, не відокремлюючи при цьому окремо звукової «оболонки» та смислового ядра. Проте у певних випадках головну роль у сприйнятті відіграє саме звукова сторона слова або висловлення. До таких випадків належать прийоми «фонетичного висунення» елементів з текстового потоку, роблячи одні елементи акцентованими на тлі решти [10].

Т.І. Клочкова та О.О. Довженко відзначають, що основними фонетичними засобами стилістики, які використовуються як в прозі, так і в поезії, є алітерація та асонанс. Основна функція даних стилістичних прийомів – підвищення виразності висловлювання за рахунок особливої організації звукового потоку [11].

Алітерація – фонетичний стилістичний прийом, метою якого є надання висловленню мелодійності. Сутність цього прийому полягає у повторі подібних звуків, *власне приголосних звуків*, які знаходяться у безпосередній близькості, особливо на початку сусідніх слів. На думку дослідника алітерацію загалом слід розглядати як музичний супровід ідей автора, що занурює їх у певну атмосферу, яку кожен читач інтерпретує на свій лад.

Асонанс визначають, як повторення однакових *голосних*. Гармонізацією, звичайно, не вичерпується значення асонансу. Вміле розташування асонансів, подібно алітерації, висуває і об'єднує окремі слова або їх групи. І з цього боку асонанс ще більше, ніж алітерація, може посилити значення або звучне значення слова. З іншого боку, асонанс стає часом важливим ритмічним моментом [10].

Отже, мелодійність, музичальність, пісенність – такі якості надає тексту асонанс. Приклади його використання можна знайти не тільки в творах високої культури, але і в популярній музиці.

У конкретно – життєвому зображенні дійсності, яке дають твори літератури, важливу роль відіграють спеціальні засоби образності мови. Вони допомагають письменнику втілити в словесну форму конкретні уявлення про предмети і вислови,

своє ставлення до них. Це завдання виконують не тільки слова і словосполучення, вжиті у прямому значенні, а також слова і вислови, вжиті у

Тропи – засоби образної мови (слова або вислови), вони надають ліричним творам емоційності й барвистості, вживаються в образному значенні. До тропів належать гіпербола, порівняння, метафора, епітет, персоніфікація [7]. У роботі були розглянуті лише деякі види тропів, а саме метафору та епітет.

За означенням словника української мови, метафора – це художній засіб, що полягає в переносному вживанні слова або виразу на основі аналогії, схожості або порівняння, а також слово або вираз, ужиті в такий спосіб [7]. Найпростішою формою тропу є епітет.

Словник літературознавчих термінів дає наступне означення епітету: «Епітет (від грец. Epitheton – додаток) – слово, яке визначає предмет або явище і підкреслює будь-які його властивості, якості або ознаки. У той же час ознака, що виражена епітетом, як би приєднується до предмету, збагачуючи його в змістовному та емоційному відношенні» [7].

Отже, тропи відіграють важливу роль в художньому мовленні. Вони створюють в творі так звану алегоричну образність. Головною властивістю тропів є яскрава характеристика одного явища через інше на основі їх подібності. Тропи допомагають авторам схвилювати душу читача або слухача, спонукати їх до мислення.

Пісенний дискурс визначається як сукупність текстів пісень, що характеризується специфічними тематичними, лексичними, синтаксичними особливостями. Пісенний дискурс розуміється як родове поняття стосовно текстів англійських пісень, що характеризуються своєрідними мовними особливостями та віддзеркалюють «імовірний світ» представників англійських країн.

І. Рябенка зазначає, що процес виконання пісні являє собою специфічний комунікативний акт. У процесі взаємодії один з одним, вербальний та невербальний компоненти забезпечують цілісність та зв'язність твору, його комунікативний ефект [12, 78].

Т.Н. Астафурова та Т.Н. Шевченко стверджують, що англійський пісенний дискурс виділений в якості одного з жанрів дозвільної комунікації молодіжної субкультури з властивими йому екстралінгвістичною (учасники, хронотоп, цілі, цінності, функції) та лінгвістичною (тематика, структура творів, лінгвoseміотичний кошти) специфікою [13, 99].

Учасники пісенного дискурсу: слухач, виконавець і автор пісенного тексту, який бере участь опосередковано / безпосередньо у виступі. Мета англійського пісенного дискурсу полягає в донесенні інтенції автора до слухача, здійсненні на нього емоційного впливу для формування соціальної позиції і ціннісної орієнтації слухача, що відображається в підборі лінгвoseміотичних одиниць дискурсу. Пісенний дискурс глибоко аксіологічний і суб'єктивний, представляючи цінності і антицінності англійської молодіжної субкультури через специфічні образи, стиль життя, своєрідність світовідчуття.

Жанровий простір англійського пісенного дискурсу організовано трьома напрямками: рок, поп та реп. У роботі розглядалися докладніше жанр поп-музики.

Поп-музика, в основі якої лежать джаз, фолк і танцювальна музика, виділилася в жанр пісенного дискурсу в 40–50-ті роки ХХ ст. Структура творів поп-жанру пісен-

ного дискурсу відрізняється традиційністю і канонічністю, складається з *зачину, кульмінації і кінцівки*, представлених 2–3 куплетами і повторюваним приспівом, який вирізняється мелодією і ритмом. Основна функція пісень поп-жанру – емотивна, що відбивається в тематичній специфіці і вербалізації концептів емоційної групи, зокрема концепту кохання.

Використання тропів створює в художньому мовленні нові поєднання слів з новим їх значенням, збагачує мовлення новими відтінками змісту, повідомляє означуваному явищу те значення, відтінок сенсу, який потрібен мовцю, передає його оцінку явища [3, 223].

Метафори автори пісень використовують, щоб інстинктивно підключати слухачів до зображень і малювати візуальне зображення для них. У більшості випадків метафори знаходять нові способи опису людей, любові і розривів.

Так, наприклад, у тексті твору «Someone Like You» співачки Адель знаходимо наступну метафору: «We were born and raised in a summer haze». Хоча, на перший погляд, здається, що це лише спогад про минуле, але, насправді, автор ніби натякає, що з самого початку у цих відносинах не було майбутнього, так як туман символізує відчуття плутанини, відсутність життєвої перспективи та розуміння, що робити далі.

В тексті пісні «Little me» гурту Little Mix знаходимо наступні метафори: «She lives in the shadow of a lonely girl», «if you catch her eye», «I know she's brave but it's trapped inside», «Wish I could somehow go back in time», «hands on a clock only turn one way». Головна героїня бажає повернути час назад, проте годинникові стрілки йдуть лише вперед, тому змінити минуле неможливо, але в майбутньому все може змінитись, треба лише повірити в себе та свої сили.

Епітет представлений не у такій великій кількості, як метафора. Наведемо декілька прикладів з досліджуваних текстів:

e.g. I found a girl, beautiful and sweet. She's beautiful, wonderful. People fall in love in mysterious ways. On another love / All my tears have been used up. And my arms are tough. We leaping across these undefeatable odds [14].

Отже, проаналізувавши тексти досліджуваних пісень, можна зробити висновок, що метафора превалує в ліричних творах, адже вона додає краси до «сухого» тексту.

У статті «Prosody in Speech and Song» автор пише, що хоча просодію можна розглядати як додавання музичності до мови, просодичні сигнали відрізняються між мовою та піснею. У мові відмінності у висоті звука передають сенс і є відносними до вокалічного діапазону мовця, тоді як пісні залежать від дискретних і точних висотних значень, щоб створювати впізнавані мелодії [9].

У роботі проводився фонетичний аналіз. Джерелом звукового мовлення у фонетичному аналізі, проведеного автором, послужили 30 словесно-музичних творів довжиною від 3 до 5 хвилини.

В даній роботі також були проведені аудиторський та електроакустичний аналізи, в результаті яких було встановлено, що мовлення в співі – достатньо складна система, функціонування якої зумовлюється великою кількістю чинників, у першу чергу пов'язаних зі взаємодією вербальної та музичної мов.

Аудиторський аналіз показав, що в цілому спокійні частини пісень виконувались з нормальною гучністю,

середнім висотним рівнем. В свою чергу аудиторями було відмічено, що емоційно забарвлені фрази були виконані досить голосно, з високим висотним рівнем. Результати аналізу швидкості виконання емоційно нейтральних та напружених уривків словесно-музичних творів свідчать, що переважна кількість фраз, незалежно від емоційного стану виконавця, виконуються у середньому темпі.

Також було встановлено, що одну з найважливіших ролей в передачі змістових відносин в тексті відіграє наголос. Вся мова складається з чергування наголошених і ненаголошених складів. Було виявлено, що виконавці змінювали звукове оформлення мови, тим самим передавали необхідні емоції. Виділяючи певні слова в реченні, співаки таким чином вказували, що мали на увазі в тому чи іншому випадку.

Властивості мови, які не можуть бути виведені з основної послідовності фонем, часто називають суперсегментними властивостями. Як правило, просодичні риси мови не відображаються в звичайній орфографії, а також у звичайних сегментних фонетичних транскрипціях.

Для підтвердження отриманих даних було проведено електроакустичне дослідження за допомогою комп'ютерної програми Praat. Ми розглянули пікові ЧОТ, інтенсивність в першому ударному та ядурному складах та їх тривалість під час виконання емоційно-нейтральних та емоційно-напружених частин.

Отримані в результаті комп'ютерного аналізу дані показали, що варіативність частоти основного тону досить велика і значно відрізняється в емоційно спокійних та емоційно напружених частинах. Також слід відзначити, що більш вища ЧОТ спостерігається в обох випадках в піснях жіночого виконання. Також було встановлено незначне розходження значень пікової інтенсивності перших ударних і ядерних складів, як в емоційно-спокійних частинах так і в емоційно-забарвлених.

Отже, отримані результати свідчать про те, що у цілому вокальне мовлення підпорядковується основним фонетичним законам та правилам англійської мови.

Література:

1. Боряк О. В. Интонация та просодія: тотожність чи відмінність понять. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2010. Вип. 16. С. 10–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2010_16_6.
2. Англійська мова для перекладачів і філологів. І курс. Підручник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів / М. О. Возна, А. Б. Гапонів, О. О. Акулова, Н. С. Хоменко, В. С. Гуль. Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. 480 с.
3. Гириная Л. В. Фразовая просодия в аспекте структурной организации речевого сегмента. *Studia slavica II Tergestina* 9. Trieste: Università degli Studi di Trieste, 2001. 299 p.
4. Федорів Я. Про співвідношення між поняттями «просодія та «інтонація». URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/10658>
5. Сучасна українська літературна мова / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ ; за ред. С. О. Карамана. К.: Літера, 2011. 560 с.
6. Колесник О. С., Гаращук К.В., Гаращук Л.А. Теоретична фонетика англійської мови. Житомир: 2015. 233 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/11137/1/Kolesnyk_harashchuk_phonetics.pdf
7. Лінгвістичний енциклопедичний словник / під ред. В.Н. Ярцевої. URL: <https://sc510rel.ru/uk/gosudarstva-strany/lingvisticheski-enciklopedicheski-slovar-yarceva-onlain-literaturnyi.html>

8. Удалов Н.В, Шагидевич А.С. Мелодика как один из компонентов просодии. Тамбов: Грамота, 2014. № 3. 2009. С. 2–7.
9. Prosody in Speech and Song. URL: <http://www.apa.org/pubs/highlights/peeps/issue-29.aspx>
10. Ковалевська Т.І. Алітерація та асонанс в сучасному художньому англомовному тексті. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія: Філологічна*. 2012. № 30. С. 128–130
11. Ключкова Т. И., Довженко О. А. Фонетические средства стилистики. URL: http://www.rusnauka.com/ESPR_2006/Philologia/2_klochkova.doc.htm
12. Рябенка І. Концепт ЧАС в англомовному пісенному дискурсі. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Сер.: Філологічні науки. Мовознавство. Луцьк. 2013. № 17. 90 с.
13. стафурова Т. Н., Шевченко О. В. Англоязычный песенный дискурс. *Дискурс-Пи*. 2016. № 23. С. 98–101. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/angloyazychnyy-pesenny-diskurs/viewer>
14. Adele. Someone Like You. URL: <https://genius.com/Adele-someone-like-you-lyrics>
- Ed Sheeran. Perfect. URL: <https://genius.com/Ed-sheeran-perfect-lyrics>
- Ed Sheeran. Thinking out loud. URL: <https://genius.com/Ed-sheeran-thinking-out-loud-lyrics>
- Eric Clapton. Tears in Heaven. URL https://lyrsense.com/eric_clapton/tears_in_heaven_ercl
- Little Mix. Little Me. URL: <https://www.azlyrics.com/lyrics/littlemix/littleme.html>

Grygoryan N., Dyomina N. The prosodic image of the British song discourse

Summary. The present article is dedicated to the study of the prosodic image (peculiarities) in song discourse. The song text can be viewed as the harmony and unity of the melodic and verbal components.

The immediate aim of this work is to identify and analyze the prosody and lexical means of British modern pop songs. The subject of our study is phonetic arrangements of the songs' lyrics performed by modern British pop singers.

The investigation was carried out on the basis of 30 samples from contemporary British pop songs recorded by male and female British singers, such as Adele, Ed Sheeran, Eric Clapton, group Little Mix.

The mutual influence of speech and singing on each other has always attracted the attention of scientists. The study of pronunciation peculiarities in the process of singing leads to a deeper understanding of the regularities of the functioning of the linguistic system as a whole, since vocal speech is an integral part of linguistic culture.

The article presents the results of phonological and lexical analyses. Phonetic features of the texts of modern English songs have certain characteristics that are different from other poetic texts. In the investigated texts we discovered such phenomena as elision, weak forms, assimilation, lateral plosion, nasal plosion, loss of plosion, reduction, loss of aspiration.

Figurative language plays an important role in the perception of the song by the listener. We conclude that an emotional impact is achieved due to the wide use of expressive means. Such figures of speech as metaphor and epithet were identified and described.

The auditory analysis revealed that the average tempo prevails in the investigated songs. The loudness and pitch level are also middle indicating that they have a positive effect on listeners and are well perceived by ear.

The results of the electroacoustic analysis showed that the variability of the tone frequency is higher and differs

significantly in the emotionally calm and emotionally tense parts. It should also be noted that higher frequency is observed in both cases in songs performed by the female artists. There was also a slight difference in the values of the peak intensity of the first stressed and nuclear syllables, both in the emotionally calm parts and in the emotionally colored ones.

To sum it up, such components of the prosody as pitch level, tone, rhythm, melody, tempo are beneficial and important tools in better understanding of songs and attach them integrity and completeness. Vocal speech is subject to the basic phonetic laws and rules of the English language

Key words: auditory and electroacoustic analyses, loudness, melody, song discourse, prosody, tempo.